

OPRAVDOVÝ

KREŠŤAN

POLITICKÝ A SPOLOČENSKÝ TÝŽDENNÍK.
 EUDOVÁ PRÍLOHA „SLOVENSKÝCH NOVÍN“.

<i>Predplatná cena:</i>		Vychodí každú nedeľu.	<i>Redakcia a vydavateľstvo:</i> V Budapešti, VI. okr., Aradi-utca 14.
Na celý rok	2 zl. — kr.	Zodpovedný redaktor a vydavateľ:	Sem sa majú posielat predplatky a dopisy. Nevyplatené listy sa neprijímajú
Na pol roka	1 „ — „	VIKTOR HORNÝANSZKY.	
Na štvrt roka	— 50 „		
Jednotlivé číslo 8 kr.			

Nemecký cisár Vilhelm II.

Kvóta a ľudová strana.

Divajúc sa na činy ľudovej strany, mimovoľne síde nám na rozum to slovenské porekadlo, že «kto sa topí, aj slamky sa lapí.»

Táto na falošnom základe založená, falošne ľudovou menovaná strana ustavične mení heslá, ktorými si chce ľahkoveriacich do svojho tábora prilákať. Každý štvrtý rok skoro na inom jazdí. Hneď sú matrikári tu, hneď židovskí kupci, hneď potravné spolky atď. Istý čas omála sa heslo a potom sa zahodí, jako špinavá šata do kúta.

Nateraz je ľudová strana veľmi v pomykove, lebo nemá žiadneho pekne znejúceho hesla, ktorým by bola vstave lákaf. Ale čo figel, to groš. Vymyselní kňazia si ľahko pomôžu. Keď nemáme čím k sebe lákať, budeme odstrašovať od liberálnej strany. Toto strašidlo je teraz kvóta.

Nejdeme sa široko a ďaleko rozpisovať, že čo je to tá kvóta. Ctení čitatelia dobre vedia, že kvóta značí iba kľúč, dľa ktorého prispieva Uhorsko a Rakúsko k spoločným výdavkom. Tento kľúč bol ustálený roku 1867-ho asíce tak, že Uhorsko platí 30 a Rakúsko 70 percentov na spoločné výdavky. Keď bola bývalá vojanská hranica prítelená k Uhorsku, bol príspevok Uhorska trochu zvýšený.

Kvóta bola dosiaľ vždy na desať rokov ustálená. Pri každom novom ustálení Rakúsko žiadalo, aby Uhorsko platilo viac na spoločné výdavky, než dosiaľ. Tehdajším vládam pošťastilo sa vždy presvedčiť Rakúšanov, že Uhorsko, berúc do ohľadu jeho hospodársky stav, nemôže viac platiť, než koľko platilo doposiaľ. Koncom budúceho roku vyprší desaťročná doba, na ktorú bola posledne kvóta ustálená. V smysle zákona nová kvóta a celé vyrovnanie musí byť do konca bežiaceho roku ustálené, jak by sa toto nestalo, to by toľko značilo, že viac nechceme s Rakúskom colno-kupeckú smluvu uzavrieť, lež že chceme byť úplne samostatné.

Nateraz je pre nás o moc výhodnejšie, keď aj naďalej zostaneme v spolku s Rakúskom a práve preto vlády už zavčasu začaly medzi sebou vyjednávať ohľadom podmienok, pod jakými má byť uzavreté nové vyrovnanie. Jako po iné roky, tak aj teraz, Rakúsko žiada zase, aby Uhorsko platilo viac na spoločné výdavky, to jest aby bola kvóta zvýšená.

Na to sme boli prichystaní, že Rakúšania budú žiadať zvýšenie kvóty. To nás ale prekvapilo, že žiadajú tak obrovské zvýšenie kvóty, a že tak urputne zotrývajú na svojom stanovisku. Pátrali sme po príčine, hľadali sme prameň tohoto chovania sa Rakúšanov a prišli sme k tomu výsledku, že toto chovanie sa Rakúšanov zapríčiniť ľudová strana.

Za veľmi vlasteneckú nedržali sme ľudovú stranu nikdy, lebo sme dobre vedeli, že stojí v potyku s rakúskou kresťansko-sociálnou stranou, na jejž čele stojí chýrečný Lueger, známy Uhro-žrút, ktorý by Uhorsko v lyžičke vody rád nospil. O jej slabej vlasteneckosti presvedčili sme sa ale hlavne vtedy, keď vodca jej, gróf Ferdinand Zichy pred vyslaneckými voľbami osvedčil sa, že Uhorsko môže a má vyššiu kvótu platiť, že ju on aj odhlasuje.

Takéto osvedčenie sa, samo sebou sa rozumie, veľmi posmelilo Rakúšanov. Do tých čias, kým ľudová strana nepovstala, žiadna snemová strana nehlásala, že Uhorsko môže väčšiu kvótu platiť. Ľudová strana bola prvá, ktorá len preto, aby si Rakúšanov naklonila, hlásala, že je Uhorsko vstave platiť väčšiu kvótu. Ale nielen gróf Ferdinand Zichy, aj ľudoví vyslanci na sneme tak smýšľajú. Že je tomu tak, to zrejme vysvitá aj z toho, že keď ich v lete neodvislí vyslanci vyzvali, aby s nimi držali v otázke kvóty, a aby sa vopred osvedčili, že neodhlasujú vyššiu kvótu, páni ľudoví vyslanci neprijali nabídané priateľstvo s neodvislou stranou, čo toľko znamená, že sú oni hotoví vyššiu kvótu odhlasovať.

Jako z týchto riadkov vysvitá, jedine ľudoví vyslanci hlásajú po krajine, že Uhorsko môže vyššiu kvótu platiť, jedine oni sa osvedčili, že vďačne odhlasujú zvýšenie kvóty. A čo píšu ľudové noviny, zvlášte «Kresťan» o kvóte. Aj v poslednom, 37-om čísle «Kresťana» medzi politickými chýrami stojí, že Bánffy prisľúbil zvýšenie kvóty, ale otázka je, či to prevedie. Nuž hanebnejšie málokedy písal «Kresťan», jako keď tvrdí, že Bánffy sľúbil zvýšenie kvóty. Nech ukáže «Kresťan» tú reč, v ktorej Bánffy hovorí, že zvýši kvótu. Gróf Ferdinand Zichy je za zvýšenie kvóty, nie ale Bánffy. A ľudové časopisy sú dosť nehanebné, že tým štvú proti Bánffymu, že on sľúbil zvýšenie kvóty.

Dobrý ľud slovenský, nedaj sa za nosom vodiť; keď ti prídu na krk tí ľudoví vodcovia a začnú ti rozprávať o biede a chudobe, zažeň ich v čerty, lebo oni chcú tú tvoju biedu a chudobu ešte zvýšiť tým, že chcú, aby bola kvóta zvýšená. Liberálna strana všemožne bojuje proti Rakúšanom, požiadavky jejich odmrštuje. Ťažko jej je ale bojovať, keď ľudová strana sa všade natiska, že ona odhlasuje vyššiu kvótu. Ponúka sa Rakúšanom, aby jej pomohli k vláde a za túto službu potom zvýši kvótu nie o jedon, ale trebárs aj o sto percentov.

Nuž hľa, takí priatelia ľudu sú tí ľudári. Štú vás proti liberálnej vláde, že táto chce kvótu po-

výšif, kdežto oni sú ti belzebubi a špatné svoje skutky privlastňuju liberálom.

Úfame sa, že ľud slovenský už v krátkom čase úplne pozná smýšľanie ľudárov a zapovrhne nimi, zaženie ich v čerty, aby zase nastúpil medzi nami svätý pokoj, jaký panoval do povstania ľudovej strany.

Jako pomáha vláda.

Ľudári vždy trúbia do sveta, že sa vláda stará iba o židovských bankárov, že na inšie nehľadí, len aby sa kapsa bankárov plnila. Tvrdia, že keď treba ľudu pomáhať, že tam vláda ani nevidí, ani nepočuje. Takéto hlúposti píšu zo dňa na deň časopisy ľudovej strany len preto, aby týmito nepravdami svet poburovaly proti vláde.

A najdú sa mnohí ľudia, ktorí toto uveria, mysliac si, že keď to kňaz písal, že to musí byť pravda. Nerozmýšľajú dlho nad tým, že takéto niečo nedá sa ani myslieť o slobodomyselnej vláde, ktorá sa rovnako stará o záujmy všetkých občanov vlasti, ktorá bez rozdielu národnosti a vierovyznania každému rovnakou mierou merá. Slobodomyselná vláda, kedykoľvek bolo potrebné vždy pomohla ľudu a spravila to aj teraz, keď následkom tohoročnej slabej úrody na mnohých miestach ukazuje sa bieda. Hlavne minister orby Ignác Darányi porobil cieľom ulavenia biedy rozsiahle kroky.

Predovšetkým stará sa o to, aby bol poskytnutý ľudu zárobok a tak do svojho plánu vzal započatie veľkých verejných prác, pri ktorých si bude môcť chudobný ľud najst' zárobok. Následkom tohto rozhodnutia vlády pri borjašskom kanáli už teraz pracuje *štyri tisíc ľudí*; pri regulovaní rieky Samoša tiež jest potreba *na tisíce* robotníkov. Vláda postarala sa o to, aby v tom páde, jestli by v satmárskej stolici nebolo dosť robotníkov, povolani boli do práce robotníci *z iných stolíc*.

Mimo to minister orby v novšom čase v každej smluve vymieni si od podnikateľov, aby pri verejných prácach *nezamestnávali cudzích robotníkov*. Zamestnanie cudzích robotníkov pri zvláštnějších verejných prácach môže sa stať len so zvláštnym privolením ministra, rozumie sa ale, že toto povolenie minister tak ľahko nevydá.

Vláda nezabudla ani na hospodárov. Asice už lanského roku porobila poriadky ohľadom tých, ktorí trpia na *nedostatok alebo zlu jakovost zrna na siatie* asice iným spôsobom postarala sa o stredných statkárov a inak o malých gazdov. Strední hospodári už lanského roku mohli si zaplatiť rozličné semeno k siatiu *od štátnych statkov a od korunného panstva v Gedelove*. Aby sa však aj menším gazdom dostalo niečo z tejto výhody, minister nútený bol určiť, že jednomu

hospodárovi viac než 100 metr. centov z toho zbožia neprepustia. Toto semeno na siatie dostali patriční na zámenu alebo za hotové peniaze. Jako lanského roku tak i teraz vo veľkých rozmeroch používajú túto výhodu a objednávajú jak pšenicu tak i iné zrno na siatie a minister postaral sa, aby každej oprávnenej požiadavke zodpovedal jak čo sa týče množstva, tak i čo sa týka jakovosti.

Mali gazdovia dostanú potrebné semeno na siatie na jeden rok bez úrokov, keď za nich patričná obec bude ručiť. Kde by ale gazdovia ani takúto požičku semena bez úrokov neboli vstave zniest, tam výminečne dá vláda semeno na siatie ako podporu zdarma

Pri tomto vyskytla sa obava, že vláda dá obilie jednotlivcom len tak, keď sa obce zaviazu platiť za zbožie hotovými peniazmi. Minister orby ale, aby rozptýlil tieto obavy obcí, rozhodol, že od obcí bude sa žiadať len *záruka*, čo neznamená iné len to, že *obec bude znášať ľarchu požičky len v tom páde, keď by sa táto požička semena bez úrokov neprinavrátila štátu ani cestou licitácie* od toho, ktorému bola táto výhoda poskytnutá.

Niet pochyby, že zpráva o tomto spôsobe odpomáhania biedy bude v celej krajine prijatá s najväčším uznaním zásluh vlády, lebo opätovne dokázala, jak veľmi leží jej na srdci stav chudobného obyvateľstva a všemožným spôsobom stará sa odpomôcť terajšiemu krušnému položeniu, ktoré nastalo následkom slabej tohoročnej úrody.

Slovo k rodákom.

A stačí para tým pánom ľudárom. V rečiach sú nevyčerateľnými. Sypú sa slová, ako dážd v jaseňi, ba už až prietrže oblakov boly v Kysuckom Novom Meste a v Kapuvári. Lenže prázdnu slamu mláčia, a večne to isté opakujú. Politickú poradu otvorila Zichovei cirkevnou kázňou, v ktorej krem prázdnych slov niet ani viery, ani politiky, a farári s kapláňmi potom rečia poprvé *o ľudovej strane*, po druhé *o novom poriadku* a po tretie *o biedach gazdov a remeselníkov* tie isté reči, ktoré sa už pred troma rokami naučili, a ktoré už tak mnohokrát opakovali každoročne dnes tu a zajtra inde. Sú to komedianti, ktorí len tie tri kusy vedia predstavovať a nehanbia sa, že sú tak chudobní na duchu. Pravda darmo trepú dve na tri. Čo je ľudová strana, vzdor ich blúzneniam všetci dobre vieme, nové poriadky pozná už každý vrabec na streche, no a o biedach gazdov a remeselníkov netreba týmto hovoriť. Dobre ich poznajú oni sami, a vyčítovanie ľudárov sa už začína hnusiť.

A nie je to ani div, lebo pomyslíte si na chorého, ako sa ten cíti, a ako nemile sa ho to

dotkne, keď každý, kto sa len s ním stretne, rukami zalomí a zvolá: «človeče, čože ti je, ako zle vyzeráš?!» Nerád to nik, keď mu biedu na oči vyhadzujú bez toho, aby mu chceli a hľadeli pomôcť. No a tak robia ľudáci, papuľujú tomu svetu, že v akej je biede, aký je mizerný, ako je drancierom vystavený, že nemá pomoci a podpory nikde. Pri tom ale, žeby mu snád oni pomôcť chceli, o tom ani len zmienky, ani pomyslenia.

Veď bola neúroda i fažké živelné pohromy: povodne, ľadovce a trpké následky toho nevstanú, vie to každý i bez ľudárov, kde že je ale pomoc, alebo aspoň vôľa ku tomu? Vláda so svojimi vrchnosťami tá sa postará a ako vždy, tak i teraz vykoná svoju povinnosť, kdeže ale sú a budú tí na reči bohatí, na skutky ale skúpi ľudári?

K daromnému krákoreniu shrnú sa ako tie kavky pod jaseň, kde ale robíš a pomáhať bude treba, tam zmiznú ako gáfor. Keby ten chýrny ľudomil Zichy čo len desiatu čiastku zo svojich preňho zbytočných dôchodkov na chudobu obrátil; keby opát Molnár dôchodky masnej plebanie, keď je pre jeho osobu plat ablegátsky dostatočný, biednej chudobe daroval, a keby páter Lepsényi z tých státisícov, ktoré mu behom troch rokov za jeho slovenské, maďarské a nemecké plátky tá najchudobnejšia bedač naskladala, tie ním vychvalované kresťanské úverkové ústavy založil, — a mohol by to urobiť — vtedy by sme videli, že chcjú chudobu podporovať. Ale horký že tam, Zichy a Molnár nedajú ani krajciara, oni sa za chudobu radšej pomodlia, to ich menej koštuje a Lepsényi s jeho grošmi kšeft si zariadil a sklep otvoril. Áno on už kšeftuje vo veľkom, stal sa veľkokupcom a dnes-zajtra i on bude prináležať medzi tých veľkokapitalistov, bankárov a fabrikantov, proti ktorým dnes tak divo hromží. Ale tak je to, ľudári vodu kážu a víno pijú. A tak to robia vo všetkom. U nás všetkému zlému je vina liberálna vláda, v Rakúsku dľa ich reči zas liberálna oposícia a pritom opravdove liberálni sú vraj iba ľudári. Kto sa v tom vyzná? Kto tieto kotrmelece porozumie? Či možno si je väčšiu neočatnosť i len myslieť? Sotva! Farizejstvo je to, aké sa len myslieť môže. Im je všetko dovolené; čo oni vystrájajú, všetko je sväté, bohumilé a spravodlivé; čo ale iní, to je už hriech a zločin. Oni môžu kortešovať silou i mocou, oni smejú nátlak robiť na ľud vierou a sviatosťami, proti ním ale neslobodno nikomu ani len poučovať občanov.

Prítom to nehanebné chvastanie sa, tá do nebies siahajúca sebachvála, to vypínanie sa nad iných, ozaj do popuku smiešne by to bolo, keby nebolo tak smutné. Lebo veď nedeje sa to tajne,

ba naopak, ľudári postarajú sa o veľký hubon a vyhubnújú to na všetky strany sveta a my pre nich a skrze nich máme posmech. Posudzujú, odsudzujú, ohovárajú, vysmieľujú štátne školy, pri tom o svoje sa ani najmenej nepostarajú. Viete vy dobre, rodáci moji, aké sú školské pomery na dedinách; akí sú učitelia a ako zaobchodia s nimi kňazia? Viete dobre, ako sa títo starajú o vašu náboženskú výchovu, koľko ráz vás navštívia a tak ďalej. Ani vás nepoznajú, ako znať vás nechceli nikdy, iba keď vás a vašu podporu potrebovali, keď kortešačky vznikly alebo keď vás potrebovali do práce. Kedy ste vy dostali od nich pomoc? No a mnohí a mnoho vám mohli pomáhať radou i skutkom, keby len boli chceli. A dnes vám tiež nepomáhajú, len vás huckajú, len vás dráždia. Vymaňte sa zpod toho jarma, v ktorom nie pre seba a svojich, ale pre záhalčivých bruchopasníkov pracujete.

Pravdomil.

POLITICKÉ ZPRÁVY.

Nemecký cisár v Uhorsku. Nemecký cisár Vilhelm II. prišiel v nedeľu do Uhorska asíce najprv na vojenské manévry do Taty, odtiaľ išiel v stredu do baráňanskej stolice na statky arcikniežata Fridricha polovať, odkiaľ 20. príjde do Budapešti na 2 dni.

Nejvýznamnejší bude pobyt nemeckého cisára v Budapešti ponevác, jako chyrovať, tu bude vynesené viac prípitkov, v ktorých bude prizvukovaná úprimnosť trojcisárskeho spolku a pokojamilovný zámer jeho.

Kedy budú zvolané delegácie. Ministerský predseda meškal minulý týždeň vo Viedni, kde bola pod predsedníctvom kráľa spoločná ministerská porada. Na porade mal byť ustálený čas, kedy budú zvolané delegácie.

Porada ale rozišla sa bez výsledku, to jest bez toho, aby bol býval ustálený čas, kedy sa majú delegácie svolat, aby ustálily spoločný rozpočet. Doba svolania delegácií preto nemohla byť ustálená ponevác sa nevie, či rakúsky parlament bude v tom položení, že bude môcť ešte tohoto mesiaca členov delegácie zvoliť.

Valné shromaždenie horno-uhorského vzdelávacieho spolku. (Felvidéki magyar közművelődési egyesület.) Tento spolok, ktorý má tak krásne zásluby o šírenie sa vzdelanosti a maďarskej reči na Horniakoch, vydržoval v nedeľu, dňa 12. tohoto mesiaca valné shromaždenie v Skalici. Zasadnutie otvoril predseda spolku gróf Štefan Károlyi.

Otvárajúca reč predsedu prijali početní prítomní s veľkou nechuťou. Túto všeobecnú nechúť zapríčinila tá okolnosť, že sa gróf Štefan Károlyi v celej reči za-

oberal výlučne len s politikou a tuho napádal jak te-
rajšiu, tak aj predošlé vlády.

Cieľom a povolaním vzdelávacích spolkov nenie
politika, ale rozširovanie vzdelanosti. Politika nemala a
ani nemá miesta v kruhu vzdelávacích spolkov. Pán
gróf Károlyi veľmi zlú službu preukázal hornoviedeckemu
uhorskému vzdelávaciemu spolku tým, že chce do kruhu
jeho politiku zaviesť. Za túto reč odsúdily grófa Károlyi-
ho aj všetky opozičné časopisy.

Nechceme byť prorokmi, ale nemýlime sa, keď
tvrdíme, že ľudový „Kreštan“ bude grófa Károlyiho
za tento hlúpy kúsok jeho vychvalovať, a bude sa ši-
roko-ďaleko rozpisovať, jako „kefnul“ Károlyi vláde. Hja
„Kreštanovi“ je všetko dobré a pekné, čo je proti vláde,
pán redaktor „Kreštana“ nikdy nehľadá na to, či to
bolo aj na svojom mieste povedané. Gróf Štefan Károlyi
je aj vyslancom, prečo nenapáda vládu v sneme, kde
je to na mieste, prečo chce politiku zaviesť do vzdelá-
vacích spolkov, kde politika nenie ani najmenej na
mieste. Na to by ani sám gróf Károlyi nevedel dať od-
povede.

Krajinský rozpočet na budúci rok. Ministerská po-
rada zaoberala sa minulý týždeň zostavením krajinského
rozpočtu na budúci rok. Toto nenie tak ľahká práca,
jako sa na prvý okamih zdá. Sostavenie rozpočtu je
hlavne preto ťažké, lebo jedonkaždý minister rád by
čím viac preukázal, čo ale bez peňazí nedá sa myslieť,
práve preto jedonkaždý zadá čím väčší rozpočet. Tak
minister obchodu rád by čím väčšiu summu obrátil na
pozdvihnutie priemyslu a kupectva; minister orby rád
by priviedol poľné hospodárstvo čím do väčšieho roz-
kvetu; minister výchovy zase rád by mal čím viac a
čím dokonalejších škôl. Jedným slovom jedonkaždý mi-
nister rád by čím viac preukázal v tom obore, ktorý
patrí pod jeho ministerstvo. Keď tak všetci ministri za-
dali svoj dobre zvýšený rozpočet, ministerská porada sa
začne radíť, koľko možno obrátiť na pozdvihnutie prie-
myslu, koľko na zveľadenie hospodárstva a tak ďalej a
ďalej toho, koľko je príjmov, určí výdavky každého mi-
nisterstva. Takéto jednanie sa, lebo veď ani jeden mi-
nister nerád popustí, trvá dlhý čas, až sa konečne mi-
nistri ustália na rozpočte.

Finančný minister zadá rozpočet začiatkom budú-
ceho mesiaca v sneme a pri tej príležitosti povie dlhšiu
reč, v ktorej sa bude zaoberať s líčením hospodárskeho
stavu krajiny.

Návšteva rumunského kráľa v Budapešti. Bezpro-
stredne po návšteve nemeckého cisára príjde do
Budapešti rumunský kráľ Karol. Táto návšteva bude
osvedčením toho, že sa Rumunsko pevne pridáva troji-
sárskeho spolku.

Návšteva táto je ale aj z inej príčiny významnou.
Rumunský národ nie veľmi rád má Uhorsko asice preto,
lebo tuná žijúci Rumuni ustavične sa ponosujú, že sú
potlačení. Rumunský kráľ nabliadol nepravdivosť týchto
ponôs, a v Budapešti navštívi uhorského kráľa, čím do-
káže, že si Rumunsko praje priateľstvo Uhrov.

Rozmnoženie žandárov. Behom tohoto roku bol po-
čet žandárov značne rozmnožený. Toto rozmnoženie stalo
sa z čiastky náledkom agrárno-soliastických pohybov na
Dolnej zemi, z čiastky ale preto, že žandárov bolo vô-
bec primálo, lebo na 2145 duší padol jedon žandár,
tak že žandári neboli vstave službu tak plniť, jako to
vyžaduje bezpečnosť krajiny. Počet žandárov bol asi o
200 rozmnožený.

Pomery v Rakúsku. Rakúsky parlament zasadne
23-ho septembra. Vláda zamýšľa porobiť ďaleko siaha-
júce prostriedky, aby zamedzila obštrukciu a zabezpe-
čila riadny beh činnosti. Má byť zvolený nový, ráznejší
predseda, taktiež domový poriadok bude zostrený. Aj to
sa hovorí, že zasadania budú trvať bezprestajne vo dne
v noci, aby obštruktívni mali čas sa do chuti vyhovoriť.

No čo povie na toto ľudová strana? V Rakúsku
nepanuje liberálna vláda a predseda zamýšľa uviesť takéto
ostré poriadky. Hja neporiadok a nezbednosť nikde ne-
trpia, a ani trpeť nesmú. Tie prostriedky, ktoré použila
uhorská liberálna vláda proti obštrukcii, sú len hračka
v oči tým, ktoré zamýšľa zaviesť neliberálna rakúska
vláda. Predsa je len najlepšia liberálna vláda.

Pokoj medzi Grékmi a Turkami. Najnovšie zprávy
hovoria, že sa už všetky európejské mocnosti dohodly
ohľadom podmienok pokoja a že tenže bude behom pár
dni podpísaný. Veru by už raz bol čas, aby konečne
bol pokoj uzavrený. Vojna trvala všetko spolu len pár
dni a uzavrenie pokoja pretahuje sa už niekoľko me-
siacov.

Jubiläum primasove.

Uhorský knieža-primas Klaudius *Vaszary* meškal
v Pannonhalme, kde cele v tichosti slávil dňa 15.
t. m. 50-ročné jubiläum toho, že vstúpil do rádu Bene-
diktínov, ktorý stojí v službe osvety a výučby.

Terajší náš knieža-primas Vaszary urobil skvelú
karrieru. Zpočiatku ako jednoduchý professor rádu be-
nediktínskeho účinkoval v Ostrihome, kde vychovával
podrost uhorskej mládeže, v ktorej rade bol i blabej
památi minister Baross. Svoje professorské účinkovanie
započal v Pápe, potom bol professorom v Ostrihome a
konečne správcom gymnásia v Rábe. Jako professor na-
písal viac kníh o dejinách cirkve a krajiny uhorskej a
vôbec na tomto poli vydobil si veľké zásluhy. Potom vy-
volený bol za načelníka rádu Benediktínov na Pannon-
halme a tu svojím nevšedným umom, zriedkavou činnosťou
a skromnosťou vynikol natolko, že bol pred šiestimi ro-
kami postavený na najvyššiu cirkevnú hodnosť v krajine.

Jako primas uhorskej katolíckej cirkve nadobud-
nul si veľkých zásluh v dobe, keď najväčšími pobúrené
boly jednotlivé živly katolíctva a keď strojil sa vypuknúť
boj medzi cirkvou a štátom. Jemu možno čo ďakovať, že
to tak ďaleko nedošlo, lebo on s jeho heslom „Pax“
(pokoj) ukázal prostrednú cestu katolíctvu, ktoré ju vo
veľmi prevažnej väčšine i nasleduje, neodobrujúc práve
tak jako i knieža-primas uhorský poburovania. Jemu,

primasovi, máme čo ďakovať, že veľké reformy vstúpili do života bez väčších otrasov, a sme presvedčení, že keby reformy boli bývaly škodné pre cirkev rímskokatolícku, zaiste on by bol prvým býval, ktorý by bol neohrozene bojoval proti nim.

Jako primas bol Vaszary vyznačený i od pápeža a síce dostal kardinálsky klobúk.

Z príležitosti 50-ročného reholníckeho jubilauma jeho veličenstvo náš kráľ pozdravil primasa v telegramme, v mene vlády blahoželal jubilantovi minister kultu Wlassics a biskupský sbor v mene celého kňazstva.

Vrele zúčíme primasovi biskupského sboru uhorského katolíctva, aby ešte dlhé roky stál v čele cirkve a svojou umnosťou ukázal jej vždy tú zlatú prostrednú cestu, po ktorej sa katolícka cirkev zveľadí.

Priemysel na Horniakoch.

V Hornom Uhorsku priemysel je už od dávnych čias rozšírený. Je to prirodzené. Rolníctvo — pri tamojších nepriaznivých okolnostiach — neposkytovalo dostatočnú výživu stále rozmáhajúcemu sa obyvateľstvu, tak že značná čiastka dala sa na remeslo.

«Remeslo má zlaté dno.» — hovorili naši otcovia celkom oprávnené. Boly časy, ešte nedávno, kde sa naši remeselníci na Horniakoch mali dobre; za ich výrobky platili im slušnú cenu a tak zmáhali sa v hmotnom ohľade s roka na rok. Nielen vo väčších mestách hornouhorských, ale aj po menších obciach kvitol priemysel a horniacke priemyselné články roznášali kupci nielen po celej krajine, ale ich posielali ďaleko aj za hranice našej vlasti.

Pláteníctvo, súkeníctvo, garbiarstvo prekviťtalo na Horniakoch ešte pred niekoľkými desaťročiami a dávalo mnohým tisícom dobrý zárobok. Debnári, nožiari atď. roznášali alebo rozposielali svoje výrobky do vzdialených krajov a dostávali za ne pekný groš.

V terajšej dobe u remeselníckej triedy na Horniakoch najdeme len nepatrné zbytky ťakeďajšieho blahobytu. Veľký priemysel, fabričné výrobky znemožnily našim malým remeselníkom, aby svoje rozličné výrobky mohli odpredávať za slušnú cenu.

Pred niekoľkými desaťročiami začali najprv v Anglicku, potom vo Francúzsku, v Nemecku a v susednom Rakúsku zakladať veľké fabriky na súkno a na plátno; opatrili ich novými strojmi, ktoré pracovaly veľmi lacno a rýchlo, — a v krátkom čase z týchto krajín kupci lacným súknom a plátnom v tak veľkom množstve zaplavili našu vlasť, že našim súkeníkom a pláteníkom nebolo možno závodit (konkurrovať) s týmito lacnými výrobkami fabrickými a pomaly ztratily ich výrobky všetok odbyť, tak že prinútení boli

zriecť sa svojho remesla a potom stať sa nádeníkmi.

Pravda, že takéto lacné súkno fabričné nedá sa ani porovnať s takým, aké naši horniacki súkeníci dorábali v predošlých časoch. Takéto súkno trvalo roky a roky, kdežto lacné súkno fabričné rozíde sa o pár mesiacov; ale darmo je, na svete panuje vždy nová a nová «móda», treba vždy nové šaty a preto kupuje každý lacné súkno fabričné.

Ako súkeníci a pláteníci, — tak pochodili aj ostatní naši remeselníci na Horniakoch. Akonáhle rozšírily sa lacné výrobky fabričné, — ich solídne, dobré výrobky utratily kupcov, lebo ich nemohli tak lacno dávať ako fabrikanti, tak že na konci len tí mohli ďalej sprevádzať remeslo, ktorí boli majetnejší a boli vstave pracovať vo veľkom, so značným kapitálom. Chudobnejší remeselníci vyšli na vnivoč a potom išli pracovať do fabrik a väčších dielní ako tovaryšia.

Znám malé mestečko na Horniakoch, kde dakedy obyvateľstvo zaoberalo sa garbiarstvom. Boli to všetko malí priemyselníci, ale dobre sa im viedlo; vyžili zo svojho remesla aj si dačo sgazdovali. Dnes je tam inakší svet. Garbiara tam teraz už ledva najdeš; remeslo upadlo docela — a to mestečko má teraz menej obyvateľov ako malo pred 30 rokami, a aj to je veru zadlžené až po uši.

V inom mestečku rozšírené bolo nožiarstvo a debnárstvo. Dnes je už aj tam po remesle. Obyvateľstvo chodí zčiasťky na zárobok do neďalekej fabriky, zčiasťky ale vysťahovalo sa do Ameriky.

Každý myslíaci človek uzná, že takýto úpadok malého priemyslu na Horniakoch je prevelikou ztrátou nielen pre tento kraj, ale aj pre celú krajinu. Mnohí dávajú rozličné rady, akoby bolo možno u nás malému priemyslu pomôcť. Jedni narádzajú, aby sa malí, chudobnejší remeselníci spojili a aby utvorili priemyselný spolok. Spoločne by zaobstarávali potrebné suroviny ku svojmu remeslu a svoje výrobky oddávali by do spoločného skladu, odkiaľ by sa potom odpredávaly. Takto by ľahšie mohli malí remeselníci závodit s fabričnými výrobkami.

Jedna priemyselná komora narádza, že ponevác veľké fabriky a dielne sú na mnoho rokov oslobodené od dane, — aby aj každý malý priemyselník, keď sa stane samostatným remeselníkom, v prvých rokoch neplatil daň od svojho remesla. Mnohí žiadajú zas, aby nečistá konkurencia mnohých agentov atď. bola zákonnou cestou zamedzená.

Istá pravda je, že takýmto spôsobom dá sa by sa značne pomôcť malému priemyslu nášmu, ale uskutočneniu týchto zámerov stoja v ceste

mnohé prekážky a iste uplynie mnoho času, kým sa nášmu malému priemyslu dostane ákej výdatnej pomoci.

Ale nech sa stane akokoľvek, — isté je, že na priemyselnom poli budúcnosť náleží fabrikám a veľkým dielňam. Čím ďalej, tým väčšími zdokonaľuje sa fabričná výroba a tým väčšími zlacnejú fabričné výrobky. Následkom toho so dňa na deň väčšiu dôležitosť treba pripisovať fabričnému priemyslu.

Vidíme, že fabrikám a veľkým dielňam na Horniakoch darí sa dobre. Prinášajú pekný dôchodok svojim majiteľom a poskytujú zárobok okolitému ľudu. Bohužiaľ, u nás je veru ešte málo kapitálu, málo fabrik a tak následkom toho aj málo zárobku.

V záujme našich Horniakov je žiadúco, aby tam povstalo čím viac fabrik. Takto nášmu pracovitému ľudu aspoň zčiasťky prinavrátia sa to, čo utratil následkom úpadku malého priemyslu.

DOPISY.

Oslany.

Veľactená Redakcia!

V krátkosti chcem opísať slávnosť, ktoré sa u nás vydržiavaly dňa 2. septembra z príležitosti udeľovania sviatosti birmovania.

Jeho Osvietenosť pána biskupa Karola Rimélyho prijalo naše mesto s veľkou pompou. K počte vysokého hosta bola postavená brána, mažiare strieľaly a mestská banda hrala; mesto bolo okrášlené národnými zástavami, ktorých bolo vyše 200. Osvieteného pána biskupa privítal peknou maďarskou rečou oslanský notár pán Alexander Takács, slovenskú reč povedal pán rychtár Ján Štiastny. Pán biskup sa pekne poďakoval za privítajúce reči.

Aj banderium bolo sostavené. Asi 50 jazdcov jazdilo oproti pánu biskupovi na pekne ozdobených koňoch; banderium viedol pán Julius Kenessy.

Pán biskup na pamiatku svojho tunajšieho pobytu daroval na kostol v obci Čereňan 100 zl.

S úctou *Dobry katolik a liberál.*

Z Horehronia.

Otený pán Redaktor!

Jako každý rok v letných mesiacoch, tak aj tohoto roku urobil som výlet na čarokrásne strany Hornohorska, aby zameniac dolnozemske povetrie s hornozemským, občerstvil telo svoje a obživil ducha môjho. Cesta moja smerovala cez Zvolen na Horehronie ta, kde sa nachodí už povestné Borosno, alebo ináč kúpele brúňanské. Prijdúc do Zvolena, napadla mi šťastná myšlienka, že tam na pravo vo vrchoch nachodí sa od môjho zvečnelého drahého otca tak často spomínaná obec *Ternye* (Trnie) jakožto rodisko a niekdajšiz kolíska

jeho detinstva. Z istej synovskej úcty oproti zvečnelému otcovi môjmu, napriek neprijemnému počasiu, zamieril som moje kroky smerom k tejto osade. Prijdúc na hradskú k tam sa nachádzajúcemu hostinec „Stráž“ menovanému, pustil som sa na pravo, a kráčal som v blatnatej ceste veru k dost odľahlej dedinke. Po mnohých trampotách dorazil som konečne do samej dediny, a ponevač v takýchto dedinách zťažka dostať niečo poriadneho do žalúdka, pomyslel som si: „však je tu aj kňaz, ktorý najlepšie musí znáť skutky telesného milosrdenstva, zamieril som moje kroky k nemu, nie práve z toho ohľadu, jako by bol býval utišnutý na jeho pohostinstvo, ale preto, že bol známy s mojím bratom. V tejto radosti som vstúpil do farského príbytku, a nejdúc p. fárara doma, — lebo bol na jednej filiálke — jeho gazdinkej predniesol som svoju žiadosť, že totiž prosím o nocľah u pána fárara. Ochetnosť nechýbala, súc v tom domnení, že aj pán farár žiadosti mojej vyhovie. A preto aj pre mňa večeru a nocľah prichystala. Ale čože? Domov prišlému pánu farárovi slušne sa predstaviac, odvolával som sa na svojho brata; avšak známosť s týmto zaznal. Potom som ho požiadal, aby bol tak dobrý nakuknúť do matriky, kedy sa môjho otca ostatní bratia narodili, lebo môj starý otec tu mnohé roky čo učiteľ a organista účinkoval, prejdúc odtiaľto na Végleshutu, a on odpovedal, že mi to nespraví lebo z toho má veľký príjem. Tu spravodlivým hnevom zachvátý zablúdil som k miestnemu krémárovi Jakubovi Seitmanovi, lebo som inam nemal kde, a tu som sa sišiel s niektorými občanmi a s miestnym mne dobre známym notárom. Bol by si veľmi žiadal, keby miestny p. farár bol počul o čom sme sa rozprávali — a ja viem, žeby radšej bol býval, keby svojich rodičov, ktorí tak mnoho našho vynaložili, aby ho aspoň do tejto odľahlej dedinky odchovali, ktorých on k sebe povolal, aby ich ešte lepšie vyciľal mohol a potom od seba odpúdil, hovorím, žeby radšej bol býval, keby to nebol urobil a takto proti štvrtému príkazu nebol sa hrozne prehšil. Takto hľa vysvetľuje svojim veriacim príkaz lásky k Bohu a k blížnemu.

Tento syn Izraelu v každom ohľade zahanbil katolíckeho kňaza, bo som sa všemožného pohodlia u neho stal účastným.

Docela inej povahy, inakšieho rázu bol niekdajšiz cez mnohé roky tu duchovnú správu vedúci kňaz a farár Adalbert Szászik. U tohoto nebožtíka úprimné priateľstvo bolo prvou cnosťou, a bol rád, keď v tejto odľahlej farnosti mohol priateľsky pohostiť prichádzajúceho a v priateľskom rozhovore tráviť tiché hodiny žitia svojho. Raz prišiel môj nebohý otec aj so svojím švagrom na Ternye, aby mu obživil detinské zábavy v jeho už starej mysli, aby po mnohých rokoch poukazovať mohol svojmu švagrovi tie kútiky, kde jako chlapec s inými nevinné detské hry prevádzal, aby mu poukazoval starodávny chrám, v ktorom za dieta Božie bol prijatý. Vošiel aj so švagrom k spomenutému duchovnému správcovi, ale tento nepovedal: nepoznám vás, lež po predbežnom predstavení sa dvojdennej pohostinnosti nebolo konce-kraja, a keby môjmu otcovi nebolo na myseľ prišlo, že „host a ryba na tretí deň smrdí,“ neviem či by sa bol mohol tak ľahko z kolíska detinstva svojho aj na tretí deň vyslobodiť. Inokedy preukázal takú istú pohostinnosť aj strýcovi môjmu, ešte živému 80-ročnému starcovi, ktorého medzi iným vypevradil na oddialené pole a ukázal mu ešte aj jednu hrušku, ktorú jeho otec a môj starý otec volakedy zaštepil, a ktorá stala tam a snáď aj teraz stojí jako posvätná, z ktorej vraj nejedon chutné ovocie požíval a sa občerstvil.

Takto hľa nech sa chová aj terajšia správa a nech sa učí od starších, od predošlého, keď chce úctu požívať; ináčej kto iných nectí, ten ani sám nenie úctu hoden.

V takej tichej dedinke má dost času onen duchovný pán sv. Písmo preheraf, kde sa dočíta, že je láska k blížnému nadovšetko. *Jozef Szkladányi, turista.*

BESEDNICA.

Prvé kolkovanie pána Obličku.

— Napísal: *Lípovský.* —

Pána Obličku, poctivého majstra kováčskeho v Lieskovech znali ako citlivého, skromného, tichého človeka, ktorý nikomu nikdy ničim neublížil. Ba keď náhodou sa niekedy stalo, že daktorý z jeho susedov zapalujúci si pri ohni vo šmykni fajku, popálil si prst žeravým uhlím, bolelo ho to viac než popáleného človeka. Hneď mal naporúdzi ľaliové listy v liehu uložené, aby boľasť zmiernil. A keď sa náhodou popálilo daktoré dieťa, nespozorujúce že rudé železo je ešte horúce, to bol pán Oblička celý bez seba. Obkrútil popálené miesto handričkou, zaviedol dieťa k rodičom a tam sa tak prosebne vyhováraval, ako čoby on skutočne bol býval príčinou, že dieťa svojou nepozornosťou popálilo si prsty na žeravom železe. Pán Oblička bol veľmi citlivým, keď videl bárjak nepatrné poranenie. Ba raz stalo sa, že v šmykni odtínali kúsok žeravého železa. Oblička položiac žeravé železo na nákovu, priložil ostré kladívko naň a tovaryš udrel kladivom. Kúsok žeravého železa vyletel cez dvere šmikne na ulicu medzi krídel kačiek. Jedna z kačiek vezmúc žeravé železo jako nejaký bôb do zobáka, prežrela ho, ale v nasledujúcom okamihu vypadlo jej žeravé železo prepáľiac pažerák kačky. Keď toto pán Oblička videl bol natoľko dojatý, že keď upečená kačka prišla na druhý deň na stôl, ani sa jej len nedotknul a ustavične žiaľil, že on za to nemôže.

Pán Oblička pre svoju veľkú citlivosť mal dost neprijemností pri svojom remesle, lebo pri kováčstve menšie poranenia sú na dennom poriadku a tak neraz sa stalo, že i on sám bol príčinou menšieho poranenia a to pre svoju krátkozrakosť. Pán Oblička bol krátkozraký a neraz keď držal žeravé železo v kliešťach, učňovia museli dávať veľký pozor na svoje nosy, aby im pán majster nezavadiť o ne žeravým železom. Figliari učnia túto krátkozrakosť svojho pána majstra neraz aj využili. Dost často sa stalo, že daktorý učeň zrazu zavískal: „Jój, jój, pán majster popálili ma!“ a prv než by bol majster mohol obzreť popálené miesto, učeň bol už na ulici, bežiac do rodičovskej zahrady, aby vyhnul aspoň na pol dňa práci v šmykni. Pán Oblička v takýto čas vždy poľutoval učňa a tešil sa, keď prišiel figliar učeň na druhý deň do práce.

Teraz v lete stalo sa, že mládež v Lieskovech usporiadala letnú tanečnú zábavu spojenú s rozličnými výhrami. Tak medzi inými výhrami stálo, že ten, kto v kolkárni srúti najviac kolkov na tri hodenia, dostane ako odmenu mladé baranča. Pán Oblička ako popredný občan v Lieskovech dostal tiež pozvanie a keď si to prečítal, to mladé baranča zabilo mu klin do hlavy. „A

veru by neškodilo vyhrať to baranča,“ myslel pán Oblička lenže i to mu prišlo na myseľ, že v svojom živote ešte sa nikdy nekolkoval. Čím dlhšie premýšľal nad celou zápravou, tým väčšmi tkvelo mu v mysli to baranča. Pán Oblička totiž pri svojich slabostach mal i tú slabosť, ak to vôbec slabosťou pomenovať možno, že si rád dobre zajedol a v jedlách dával prednosť pečenému barančatú. A keď to baranča bude stáť len päť krajciarov — lebo toľko stálo právo trojnásobného hodenia gule medzi kolký — to bude i lacná hostina.

Pán Oblička natoľko sa vžil do myšlienky, že baranča len on a nikto iný vyhra, že robil už i prípravu jako ho bude piecť a v myšlienke už aj pozval na lacnú hostinu svojho suseda Stonohu, ktorý tiež rád jedával baranča.

*

Nastal deň zábavy. Popoludní mládež i starež hrnula sa do zahrady obecného hostinca, aby sa trochu povyrázili. Pán Oblička stúpil tiež v sviatočných šatoch medzi natešených svojich spoluobčanov. Jako zaplatil vstupné, hneď sa spýtal, kto predáva karty na kolkárňu. Kúpil si túto a nedbajúc veľmi o tanec, kráčal pomaly ku kolkárni, aby sa vopred kolkotoľko oboznámil s tajnosťami kolkovania.

Zábava bola v plnom prúde. Behalo sa o závod, vo vreciach, vylicitovaly sa rozličné drobnosti, tancovalo sa, ale myseľ pána Obličku bola stále na kolkárni a na peknom barancovi. „Baranča, baranča! to je výhra, nie takéto malichernosti,“ myslel si pán Oblička, keď práve jeden z usporiadateľov zábavy zvolal:

„Nasleduje vyhrávanie barančata na kolkárni!“

Toto pána Obličku vyrušilo zo sna o barančati. Spechal ku kolkárni a tam si stal medzi prvých hráčov. Nikdy sa rád netisol medzi prvých, ale teraz nedalo mu baranča pokoja.

Konečne prišiel rad na pána Obličku. Vtedy najviac srútil sused Malický, asice štyri kolký. „Toľko srútim aj ja!“ myslel si pán Oblička a vyzlečúc si kabát vzal guľu do hrsti.

„Nože, Oblička,“ volali na neho známi, „nože sa pousilujte a srazte aspoň deväť! Nech sa ten Malický neteší!“

„A, veď on to baranča neodnesie!“ odpovedal pán Oblička a v nasledujúcom okamihu guľa letela — nie po kolkárni, ale po zahrade, udierajúc po nohách zabavajúcich ľudí.

Nastal smiech. Obličku to mrzelo ale darmo, čo sa stalo, to sa už neodstane. Okuliare si doma zabudol a bez tých nevidel ani na krok od nosa. Čo robiť, baranča vyhrať chceť a aby ho vyhral, musí srútiť najviac kolkov. Čo si má počať, kolky sú malé, nevidí ich. Tí, ktorí vedeli že je Oblička krátkozraký, hovorili:

„Sused, pošlite si domov pre okuliare! Takto nevykonáte nič!“

„Musel by sám pre ne ísť,“ hovoril Oblička „lebo ich mám v skrini položené a neznámy by ich aj tak nenašiel!“

„Teda oprobujte moje,“ podával sused Mrkva okuliare Obličkovi. „Možno že potom dovidíte ku kolkám!“

Oblička cez slabé okuliare nevidel ani najbližšieho suseda.

„Ale načo vystrájať komédie,“ zvolal kmotor Zázvora, „chlapec nech si stane ku prvému kolku, kmotre však toho už len vidíš!“

„A veru hovoríš volačo,“ rečie Oblička, „chlapca vidím, a keď bude stáť pri „kráľovi“, nuž už len voláko trafím.“

„Chlapča, staň si ku prvému!“ volali shromaždení odobrujúce návrh kmotra Zázvora, ktorého si všeobecne vážili pre jeho vynálezavosť.

Chlapec si stal medzi kolky, ešte vždy šklabiac sa, že pán Oblička jednou guľou ranil asi desiatich ľudí, ktorí sa zabávali v zahrade.

„Ale sused,“ volali na obličku známi, „teraz už dobohňte to, čo ste zameškali; srúťte „aspoň“ deväť, nech sa Malický zlobí!“

„A, veď by to i ja rád!“ odpovedal s úsmevom Oblička.

„Len, sused, dávajte pozor na nohy tancujúcich!“ dráždili Obličku tí, ktorí málo kolkov srútili a viac hádzat práva už nemali.

„O to už nie,“ odpovedal Oblička, „veď teraz mám už dobrý cieľ! A veď sa to aj vám môže stať!“

„Oblička, hoď len guľu pekne na dosku,“ upraval ho kmotor Zázvora. „Len rovno hoď, však guľa potom už urobí svoju povinnosť.“

„Ale veď že mu toľko rady nedávajte, Zázvora,“ volali tí, čo ešte nehádzali, v obave, že čert nespí a

Oblička vzdor tomu, že ani kolka nevidí, srúti všetkých deväť.

„Ktože mu dáva radu“ volal Zázvora, „však kmotor i tak vie, že len vtedy srúti keď trafi kolok.“

Medzitým čo okolo stojaci žartovali a sa škádli, vzal Oblička guľu do ruky. Zastal si na miesto pred daskou kolkárne kukajúc v smere, kde čnel široký kloúk kolky stavajúceho chlapca.

„Keď hodím guľu, odskoč!“ zvolal na chlapca.

Oblička silným ramenom stisol guľu, uklakol a v nasledujúcom okamihu guľa silným buchotom udrela sa o dasku a bleskorýchle letela smerom chlapcovej nohy.

„Odskoč!“ zríkol Oblička.

„Jóóóó!“ zreval boľastne chlapec a vyskočiac zopred medzi kolkov, chytil si Obličkovou guľou trafenú pravú nohu svrastiac tvár od veľkého bóľu.

Nastal smiech, že Oblička trafil chlapca a nie kolok. Vysmeškom nebolo konca-kraja, že rúcaním chlapcov baranča vyhrať nemožno. Ale Oblička v tom okamihu, ako videl urazeného chlapca, zabudol na baranča a šiel ku chlapcovi aby mu grošom uľavil boľast vyhovárajúce sa, že on za to nemôže.

Rozumie sa Oblička po tretí krát guľu nehodil a ani nikdy nehodí i keď by vyhrávali baranča z číreho zlata.

„Ešte dobre že som mu nohu nezlomil,“ tešil sa Oblička a odchádzal z kolkárne navždy a tak toto prvé kolkovanie bolo i poslednou jeho „hrou“ na kolky, pri ktorej kolky stavajúce chlapca skoro dokaličil.

Nemecký cisár v Uhorsku.

Nemecký cisár Vilhelm už zavítal do Uhorska, aby svojou návštevou poctil svojho spojenca, nášho kráľa Franca Jozefa a navštívením nášho hlavného mesta Budapešte celé Uhorsko. Táto návšteva má pre Uhorsko veľký politický význam, lebo poprvé stane sa, že jeden z panovníkov európskych úradne navštívi Uhorsko. A našu krajinu navštívi teraz jeden z najmocnejších panovníkov Európy, nemecký cisár Vilhelm II., ktorý nielen pozná ale i ctí si obyvateľstvo celého Uhorska, lebo ono verne stojí pri trojzpolku, ktorého cieľom je udržanie pokoja, aby sa národy Európy pokojne mohli vyvíjať na ceste vedy umenia a priemyslu.

Nemecký cisár Vilhelm II. už vo veku 27 rokov nastúpil na trón po krátkom panovaní svojho chorého otca Fridricha III. roku 1888. Cisár Vilhelm vo svojej mladosti nemal mnoho výhľadov na trón, acpráve bol dedičom nemeckého trónu, lebo vtedy panoval ešte jeho starý otec cisár Vilhelm I. Ale riadením Božím stalo sa tak, že behom jedného roku utratil starého otca cisára Vilhelma I. i svojho otca Fridricha III., ktorý panoval len sto dní. Nemecký cisár Vilhelm II. vzdor tomu, že nebol veľmi zasnávaný do tajností panovania, hneď jako zaujal trón, dokázal, že k panovaniu potrebné schopnosti má a behom krátkeho svojho panovania pustil sa do riešenia veľkých otázok, odstraňujúc od seba všetky také osoby, ktoré stály v ceste úprinného priateľstva naproti ostatným dvom členom trojspolku, a ktoré hatily základné riešenie jednotlivých otázok verejného života. Tak padol aj kn. Bismarek, lebo cisár Vilhelm nesdielal jeho náhľady, týkajúce sa trojspolku. Medzi tým snahou cisára Vilhelma bolo utúženie úprinného priateľstva so svojimi spojencami a týchto národami, čo sa mu i skvele podarilo, lebo nemecký cisár svojou otvorenosťou vydobil si úprinné priateľstvo svojich spojencov a úctu národov stojacich pod berlami s ním spriateleneých panovníkov: nášho kráľa Franca Jozefa a talianskeho kráľa Umberta. A toho najlepším dôkazom je i to, že srdce krajiu, hlavné mesto Budapešť okázalým spôsobom prijme nemeckého cisára a urobí všetko, čo je možné, aby sa u nás čím najlepšie cítil.

Nemecký cisár Vilhelm II. prišiel do Uhorska do Taty v nedeľu dňa 12. t. m., kde sa odbyvaly veľké vojenské manévry a na počtu nemeckého cisára usporiadané boli početné slávnosti. V spomenutý deň popoludní okolo 4. hodiny krátko pred príchodom vlaku, ktorý doviezol nemeckého cisára, prišiel na skvele ozdobenú železničnú stanicu náš kráľ v sprievode početných arcikniežat a vysokých vojenských hodnostárov, aby uvítal nemeckého cisára. Práve o štyroch hodinách popoludní dojachal na nádražie vlak nemeckého cisára. Vojenská hudba zahrála nemeckú hymnu a povetrím otriaslo búrlivé éljen. Nemecký cisár, ktorý mal na sebe plukovnícku uniformu svojho husárskeho pluku, soskočil s vlaku a rovno šiel ku nášmu kráľovi, ktorý i s arcikniežatmi ponáhlal sa mu v ústrety. Panovníci srdečne potriasli si ruky a potom dvakrát sa objali a pobožkali. Okolo panovníkov stál ich sprievod, ktorý si vzájomne predstavili. Za nemeckým cisárom stál ruský hosť kráľov, Obručev, šéf ruského generálneho štábu, ktorý tiež prišiel na manévry nášho vojska. Náš panovník laskave vítal i Obručeva, potrasúc mu srdečne ruku. Po obapolnom uvítaní vykommandovaná čestná stotina 34. pluku košického oddefilivovala pred panovníkmi. Panovníci sadli si potom spolu do koča a za nimi ich sprievody. Pred kočom, v ktorom sedeli panovníci, jazdilo 25 banderistov oblečených v širokých bielych rukávcoch a v červených lajblíkoch. Po celej ceste obecenstvo hlučne pzdruvalo panovníkov a dievčevce hádzaly im kvety v cestu. Kráľ spolu aj s našim panovníkom zaviezli sa do ka-

štiela Franca Esterházyho, kde ich gróf i s manželkou prijal.

Večer o 7. hodine bola v šiatri dvorná večera, na ktorej súčasťnili sa riaditelia manévrov, arcikniežatá a vysokí úradníci stoliční. Po večeri šli panovníci pred šiator a odtiaľ sa kochali v utešenom osvetlení celého mesta a okolia.

Na druhý deň v pondelok rano oba panovníci už o 7. hodine sedeli na koňoch, aby obzreli manévry vojenská, ktoré trvaly tri dni, až do stredy. Na manévroch braly účasť IV. vojenský sbor pod velením generála kn. Lobkovitza a V. vojenský sbor, ktorému velí arciknieža Fridrich. Manévry odbavily sa so zamieňavým šťastím, raz vydobil dobré posície IV., raz V. vojenský sbor.

Panovníci medzi tým aj poľovali okolo Taty, rozumie sa vždy po zahájení manévrov.

Náš panovník s nemeckým cisárom odcestoval po manévroch v stredy večer na poľovku do Bélyi v baráňanskej stolici na panstvo arcikniežata Fridricha. Tu sa pobaví do nedele a v ten deň večer odcestuje odtiaľ do Budapešte, kde dorazí 20. t. m. predpoludním o 10. hodine. Náš panovník príde do hlavného mesta prv, aby tu uvítal svojho vysokého hosta na nádraží.

CHÝRNÍK.

Pohrab kráľa Bélu III. Jako známo, jeho veľičenstvo kráľ rozhodol, že zemské pozostatky svojho niekdajšieho predchodeu kráľa Bélu III., ktoré sa teraz nachodia v Národnom museume v Budapešti, dá na svoje útraty pochovať a o tom upovedomil ministerského predsedu. Programm pohrabných obradov zostaví ministerpredsedníctvo. Pohrabný pochod pravdepodobne vystane. Relikvie vyložia v Matiašovom chráme v nádhernej rakve a potom po slávnostnom posvätení vložia do hrobky, ktorú tým cieľom pod chrámom zariadili.

200-ročná pamiatka víťaznej bitky pri Zente. Okázalými slávnosťami zasvätilo vlastenecké obyvatelstvo mesta Zenty dňa 11. septembra 200ročnú pamiatku tej bitky, v ktorej slávny hrdina Eugen Savojský porazil Turka a jeho víťazné voje vymanily Uhorsko zpod tureckého jarma. Ku slávnostiam sišlo sa asi 10.000 ľudí na Eugenov ostrov. Tu bolo pod holým nebom slávnostné Te Deum. Po službách Božích nasledovala slávnostná reč a potom bola v rozostavených šiatroch hostina. Po hostine bola podarená ľudová zábava a večer tanečná zábava. Počas týchto slávností odhalili chceli aj veľkolepú sochu postavenú pamiatke veľkého hrdinu kresťanstva Eugena Savojského. Socha ale pre krátkosť času nemohla byť dohotovená.

Budúci vojaci. Vo fogarašskej obci Jáš, ktorá má 530 duší, v minulom roku 1896. narodili sa sami chlapeci počtom 22, a ani jedno dievča.

Nevedel prežiť smrť svojej manželky. Vo Viedni jednomu mestskému úradníkovi Plankovi zomrela manželka. Toto si nešťastný manžel natoľko pripustil k srdcu, že hodiac sa na mrtvolu svojej ženy podrezal si hrdlo a zomrel.

Obetavosť. Juliana Kopácsy maďarská divadelná herečka nabídla ministerstvu kultu a výučby, že na svoje nákladky dá vystaviť v Tátra-Lomnici rim. kat. chrám. Tu sa už dávno strojili vystaviť kostol, na stavbu ale nemali groše. Chýrna herečka teraz svojou dobročinnosťou a veľkodušnosťou umožnila vystaviť chrám, ktorého stavba bude stáť asi 7000 zlatých.

Nový chrám. Vo Veľkom Hnilei (Spiš) minulú nedeľu vysvätili nový rim. kat. chrám. Ku stavbe tohoto chrámu vláda dala 10.000 zlatých, mesto Iglov darovalo stavebný materiál a tak sa umožnila stavba nového chrámu. Slávnostnú posviacku chrámu previedol Pavel Szmrecsányi, spišský biskup.

Prvý chrám baptistov. V Békéši postavili si baptisti chrám, ktorý možno pomenovať prvým toho druhu. Po slávnostiach otvorenia kostola Mayer, budapeštiansky kazateľ baptistický pokrstil v rieke Kőrösi 46 nových prívržencov tejto viery.

Obkrádanie kostolov v békéšskej stolici je na dennom poriadku. Behom krátkeho času toto už po piaty krát vlamali sa bezbožní zločinci do niektorého z tamojších chrámov. Tak posledne v Békéš-Čabe neznámi zloději vnikli do tamojšieho kalvinského chrámu a tam pripevnené pokladnice ukradli. V samej Čabe je to od krátkeho času už štvrtý raz, čo chrámy ozbíjali.

Trest Boží. V srbskej obci Ohake našli Teodora Militiča, zámožného gazdu mŕtvého na dvore svojho domu. Militič mal do srdca vrazení veľký nož. Občania vyprávajú si, že Militič v opilom stave chcel zabiť svoju vlastnú manželku a behajúc za ňou ostrým nožom, potknul sa a v páde nôž vbehol mu do srdca.

Dva životy pre hrsť slivák. V rábskej obci Felpez Jozef Tóth Vojtik kradol v záhrade istého Bozzayho slivky, keď ho pri krádeži dolapil 14-ročný syn majiteľa záhrady Žigmund Bozzay. V zápase Tóth vytiahol nôž a prerezal hrdlo Bozzaymu, hlavu mu dopichal a potom ho ešte živého do zeme zahrabal. Vrah potom celú noc sa skrýval, rano sa ale vrátil domov a prenasledovaný hryzením svedomia tiež si hrdlo podrezal. Zabranú mŕtvolu Bozzayho už našli. Jozef Tóth tiež zomrel následkom vlastnou rukou zadanej rany.

Prešibaný klamár. Do temešskej obce Paulisi prišiel nedávno jeden mladý človek v rovnošate fríra od pechoty a na obečnom dome oznámil, že jednu čiastku z plukov ktoré pri Lippe manevrujú, onedlho ubytujú v obci a že on jako „kvartírmajster“ prišiel, aby porobil potrebné poriadky. Potom šiel ku mäsiarovi a u toho rozkázal 8 centov mäsa. Pri objednávke vymienil si od mäsiara aj 50 zlatých čo vádium, na ktoré potom vystavil aj kvitanciu. Pán frír ako cítil 50 zlatých vo vrecku, náhle zmizol z obce. Mäsiarovi toto náhle zmiznutie bolo podozrivé a preto hneď oznámil vec žandarmerii, kde vysvitlo, že prešibaný šudier na kvitanciu miesto úradnej pečate prilepil odtisk z rakúskeho štvorkrajciarnika, na ktorom nachádza sa rakúsky dvojhľavý orol. Žandarméria je toho náhľadu, že klamár nebol ani vojacom a rovnošatu vojanskú len preto obliekol, aby mu ľudia ľahšie sadli na lep. Podvodníka teraz hľadajú.

Petroleumový prameň na Dolniakoch. Z čanádskej stolice oznamujú, že pri osade Čsanád-Palota objavili jeden petroleumový prameň, ktorý tam už dávnejšie badali. Okolité ľud rozprával si o tom mieste, že tam presúšajú sa poklady. Obyvatelia okolitých obcí už teraz v konvách odnášajú petroleum, ktorého chemické zostavenie jeden lekárnik už aj prezkúmal a údajne našiel v ňom mnoho petroleumu, siry a bezinu.

Popis ľudu na celom svete. V deň 31. decembra r. 1900, na rozhraní XIX. a XX. storočia, na celom svete nakoľko to len možno spočítajú ľudstvo. Týmto všeobecným popisom chcú zasvätiť posledný deň XIX. a uvítať briezdenie XX. storočia. — Tak to uzavrel v Petrohrade odbavovaný štatistický kongress, ktorý s predpracami popisu celého sveta poveril Jozefa Kőrösiho, správcu budapeštianskeho štatistického úradu. Myslienka popísania ľudu pochádza tiež od Kőrösiho.

Nešťastná láska. V Ostrihome zastrelil sa tamojší železničný úradník Desider Ungvári preto, lebo jeho rodičia židia nechceli mu dovoliť, aby si kresťanku vzal za manželku. Ungvári následkom toho zastrelil sa na byte svojej milienky.

Besná mačka. V peštianskej obci Sv. Benediku behala tieto dni jedna besná mačka, a pohryzla deväť ľudí a mnohých domácich zvierat. Ranených odviezli do peštianskeho pasteurskeho ústavu, kde ich zaštepia proti besnote.

Zionistické pohyby u židov. Boli sme sa aj my zmienili o tom sjazde židovskom v Baseli, kde pretriasali otázku, či by nemohli zakúpiť Palestínu, kde by potom židia osobitný a neodvislý židovský štát založili. — Taliansky časopis Stampa teraz píše, že rímsky pápež diplomatickou cestou ohradzoval sa bude u všetkých mocností proti tomu, aby najsvätejšie miesta kresťanstva padly do židovských rúk. — Stampa ešte dokladá, že sultán je veľmi náchylný za dobrý groš predať Palestínu, aby si tam židia založiť mohli svoju krajinu.

Asiatická cholera. Dľa úradných zpráv v Bombay opäť vypukla cholera, ktorá už epidemicky pustoší obyvateľstvo. V mesiaci auguste zomrelo tam 220 ľudí na cholere. Vydané sú nariadenia aby čo najprísnejšie boly kontrolované lode došlé z Indie.

Mnoho-li kto spotrebuje k výžive. Podľa štatistických výpočtov potrebuje Angličan 550 zl. na svoju výživu. Francúz a Nemec spotrebuje 495 zl., Španiel len 330 zl., Ital 254 zl. a Rus 230 zl. Angličan zje 55 klgr. mäsa za rok, Francúz 43, Nemec 32, Talian 25 a Rus 23 kilogrammov. Chleba spotrebuje Angličan do roka priemerne 216 klgrov. Francúz 275, Nemec 280, Španiel 240, Ital 200 a Rus 330 kilogrammov. Najviac mäsa jedia dľa toho Angličania, najmenej Rusi; najviac chleba zjedia Rusi, najmenej Angličania.

Hodiny a ženy. Hodiny sú ženami a ženy hodinami, aspoň tak to tvrdí jeden anglický spisovateľ a zároveň porovnáva ženy s hodinami. Najprv uvádza hrdé ženy, na ktoré dlžno hľadať pokorne hore. To sú vežové hodiny. Tie ženy, ktoré sú príliš domýšľavé aby sa bavily a ktoré do spoločnosti nejdú jestli niet tam prichystaná hra: to sú hracie hodiny. Dalej jest najroztomilejší druh žien asíce ženy, ktorých mužovia sú pod papučou a ktoré sa neustále hašteria a vadia, až to škodí sluchu: to sú budičkové hodiny. Druh krásnych žien, ktoré žiarivými paprskami svojej krásy roznečujú srdcia mužov: to sú slnečné hodiny. Potom je rad na návštevníciach tak zv. kávových kružkov, ktoré v každej rodine sháňajú sa po tajemstvách a ktorým treba len nepatrného podnetu aby vypovedaly všetko čo im na srdci leží, to sú opakovacie hodiny. Další druh žien je najobľúbenejším a najhľadanejším asíce ženy, ktoré majú peniaze, lebo tie vedia, že sa hnosia prvou ctnosťou a odhadujú všetko len dľa svojho majetku: to sú šačkové hodiny. Tie ženy, ktoré dôverne uveria všetko každým vetroplachom: to sú pieskové hodiny. Ženy, ktoré nenavštevujú každého dňa koncerty a divadlá, ale skromne ostávajú doma a starajú sa o domácnosť: to sú kuchynské hodiny.

Prinavrátený zrak. V New-Yorku jeden očný lekár previedol tak šťastnú operáciu na jednom od narodenia slepom človekovi, že sa mu navrátil zrak. Pacient teraz opisuje v jednom americkom časopise ten účinok, ktorý malo na neho prvé uzrenie svetla sveta. Čo som uvidel v mojom živote po prvé — píše — bola tvár lekárova. Pokým som bol slepý, zdala sa mi byť ľudská tvár menšia. Lekár sa usmieval. Ja som nikdy nevidel usmievať sa človeka. Ani neviem rozpovedať, čo všetko som vtedy pocítil. Nemohol som nič pochopiť. Potom som uzrel jednu stoličku, keď som sa jej dotknul, len vtedy som vedel, že je to stolička. Lepšie som vedel posúdiť predmety hmatom než zrakom. Okolo mňa sa nachádzajú predmety, stoly, stoličky, zdaly sa mi byť tak malými; o všetkom, čo teraz vidím, myslel som, že je väčšie.

Židia v Rusku Z Moskvy píše: Od tých čias čo sa v ministerstve vnútra konaly porady o položení ruských židov, začína sa ich stav polepšovať. Rozumie sa ide to len veľmi pomaly, jako každá iná reforma v Rusku, ale predsa badať polepšenie ich losu. Tak vláda pôdu v tých okresoch, kde sa môžu židia osadiť, rozšírila a senát urobil kroky v záujme židov. Policia v Kieve vypovedala jedného židovského kupca, ponevác sa tam zdržoval asi šesť týždňov. Žiadal dovolenie, aby sa mohol tam zdržovať šesť mesiacov, ale okresné predstaviteľstvo odpovedalo, že polícia povolenie na takúto dlhú dobu dať nemôže, ale len vyššia vrchnosť. Senát teraz rozhodol, že židovskí kupci majú právo zdržovať sa stále v Kieve, ak prislúchajú ku cechu a preto že prosiaci nemá potrebu na osobitné povolenie aby sa tam mohol zdržovať.

Zriedkavá vernosť jedného koňa. Jeden francúzsky husár trafený guľkou v boji roku 1809 vedenom na pobreží Dunaja klesol k nohám svojho koňa. Zvieratu sa zdalo, že jeho majiteľ spí a pokojne ostalo pri ňom stáť. Keď prichádzali iní husári aby koňa bez gazdu odvedli, týchto začal kopať a hrýzť a nedal k sebe ani pristúpiť. Jeden vojak, ktorého kôň kopol, chcel ho šabľou zbiť, keď v tom okamihu prišiel ta cele neočakávane cisár Napoleon. Cisár s podivením poslúchal, že verné zviera sa nedá nijakým spôsobom odvieť od mrtvoly svojho gazdu. Napoleon rozkázal husárovi aby dal koňovi pokoj a vodcovi neďaleko stojacej stráže nariadil, aby sa postaral o pokoj koňa a aby jemu o skončení tohto zriedkavého pádu podal správne oznámenie. Oznámenie, ktoré bolo podané už zavčas rana cisárovi, znelo od slova do slova nasledovne: „Kôň ztrávil noc pri svojom pánovi. Keď svitlo, viac ráz sme videli, že kôň svojho pána

obchádza a ho onucháva od hlavy do päty. Takto sa chcel pravdepodobne presvedčiť o smrti svojho pána; lebo keď zviera dalo výraz svojho bólu žiaľnym erdzaním so všetkých strán okolo husára, odišlo smerom Dunaja doňho skočilo a tam sa pred našimi očima utopilo. Gellet, veliteľ stráže.“ — Napoleon, keď prečítal zpravu o tomto skutočne zriedkavom prípade, riekol: „Nech sa odopiera zvieratom sila smyslov a citu; ale to predsa musíme dovoliť, že v tomto ohľade sú nápadné výnimky, obzvlášť pri psoch a koňoch, a že týmto dvom zvieracím plemenám dostalo sa niečo viac z duševnej schopnosti ako číry zvierací pud.“

Kofko stoja nepatrné veci. Denne často zkažíme mnoho zápaličiek bez všetkého osuhu bez toho, aby sme pomysleli, jakú summu činia takého nepatrné veci do roka. V Europe je asi 50 tisíc fabrik na zápalky, ktoré vyrábajú ročne zápaličiek asi za 120 millionov zlatých. Najväčšia fabrika na zápalky je vo Švédsku, v Jömköpingu, ktorá najsamprv uviedla do užitku švédske zápalky. Táto dielňa dorába ročne tisíc millionov paklíkov zápaličiek.

K OBVESELENIU.

Ne z j e d n a l s a.

Ignácko (chorý na zimnicu): „Thatelében, phan doktor phovedali, že vraj musím ešte 8 dní ležať v phosteli“.

Otec: „Dhobre ti thak, phrečo si sa s ním vopred nezjednal“.

*

P o d o z r e n i e.

Vojak: Moja Katrena dala mi dnes mnoho na večeru; zaiste bol alebo obed zlý, alebo ma — oklame.

*

R ý c h l a I ú t o s ť.

Uradník: Pán šéf, včera pri zábave požiadal som ruku dcéry nášeho suseda.

Šéf: A čo si prajete?

Uradník: Otec devy sa príde o mne dozvedieť a tu prosím aby ste mu podali jak náleží . . . špatnú zpravu.

*

O p r á v n e n ý h n e v.

Zat (doprevadiv svoju testinú k odchodu na nádrže): „Jakže? . . . O pol hodiny sa vlak opozdil? Hneď mi sem dajte knihu pre zaznačenie stažnosti!“

Budapeštianska bursa s úradným značením cien dňa 16. septembra.

Obilie	Jakosť dla hekt.	Za 100 kilogr.		Cenné papiere	Peniaze	Tovar	Cenné papiere	Peniaze	Tovar
		od	do						
Pšenica banátska . . .	77-81	—	—	Štátny dlh.			Prvá uhor. poisť. spol.	4175	4225
„ peštianska . . .	77-81	12.45	12.70	Uhorská zlatá renta 4%	122.50	123.00	Pešť. uh. kupec. b.	1507	1508
„ stolnobebrad- ská	77-81	12.45	12.75	„ korunová renta 4%	99.60	100.15	Pešť. prvá vlast. sporiteľňa	8675	8750
Raž (žito)	70-72	8.40	8.50	Uhorské regálové úpisý 4 1/2%	100.75	101.50	Šalgó-tarjánska baňa na uhlie	624	626
Jačmeň na krm.	60-62	6.15	6.40	„ premiové úpisý	154.00	155.00	Záložné listy.		
„ na pátku	62-64	6.60	7.30	Uhorská liasko-segedínska po- zička 4%	141.25	142.25	Uhorského pozem. úverkového ústavu 5%	—	—
„ na várku	64-66	7.50	9.00	Uhorská žel. požička 4 1/2% v zl. vyvážkové úpisý 4%	122.00	123.00	Uhorského úver. záložného ús- tavu 4 1/2%	100.50	101.00
Ovos	39-41	6.15	6.40	Spoločná požička v bež. penia- zoch 4 1/2%	102.00	103.00	Uh. úver. ústavu s prémieou 4%	99.25	99.75
Kukurica	73	5.10	5.15	Ž r e b y.			Cisársky dukát	5.65	5.69
Proso	—	00.00	00.00	Spolku „Jó gaziv“	3.60	4.00	Dvadsat-frankovník	9.51	9.54
Repica	—	12.40	13.20	Uhorského „Červeného kríža“	8.00	8.50	Nemecká ríšska marka	58.70	58.90
Dateľinové semä, luc.	—	—	—	Rakúskeho	20.00	20.50	Striebro	—	—
„ „ červené	—	—	—	Bazilika	6.30	6.80			
Švinská masť peštianska	—	59.00	59.50						
„ „ vidiecka	—	—	—						

Kníhtlaďiareň Viktora Hornyánszkeho v Budapešti.